

در آمدی بر فلسفه دین

جلسه نهم

فصل ششم (بخش دوم)

مسئله شر: مسئله‌ای علیه وجود خدا

بخش دفاعیه

۱. چیستی شر

- الف) شر پناهگاه الحاد
- ب) مصادیق شر
- ج) شر اخلاقی و شر طبیعی

۲. مسئله‌ی منطقی شر

- الف) بیان مسئله
- ب) مواجهه با چنین استدلالی
- ج) پاسخ پلنتینگا
- د) مسئله‌ی سازگاری و ناسازگاری

۳. مسئله‌ی قرینه‌ای شر

- الف) بیان مسئله
- ب) مواجهه با چنین استدلالی
- ج) راه‌حل‌های دین‌داران
- ۱. نفی مقدمه‌ی دوم
- ۲. نفی مقدمه‌ی اول

کلیات فصل ششم (بخش اول)

بخش نظریه

۱. فرق نظریه و دفاعیه

۲. آیا نظریه‌ی عدل الهی بی‌پروا داریم؟

پلنتینگا: نه!
نویسندگان: آری!

۳. نظریه‌ی موضعی عدل الهی

- الف) شر متضاد خیر
- ب) شر تنبیه خطاکاران
- ج) بهترین جهان ممکن
- د) هماهنگی نهایی: از منظر خدا، همه چیز نیکوست
- ه) هماهنگی نهایی: همه چیز در نهایت نیکوست
- و) قانون طبیعی [مختص شر طبیعی]
- ز) نظریه‌ی عدل الهی مبتنی بر اختیار [مختص شر اخلاقی]

۴. نظریه‌ی جامع عدل الهی

- الف) آگوستین
- ب) ایرنائوس به روایت جان هیک
- ج) الاهیات پویشی

کلیات فصل ششم (بخش دوم)

بخش نظریه

۱. فرق نظریه و دفاعیه

۲. آیا نظریهٔ عدل الهی بی‌پروورانیم؟

پلنیتگا: نه!

نویسندگان: آری!

۳. نظریهٔ موضعی عدل الهی

(الف) شر متضاد خیر

(ب) شر تنبیه خطاکاران

(ج) بهترین جهان ممکن

(د) هماهنگی نهایی: از منظر خدا، همه چیز نیکوست

(ه) هماهنگی نهایی: همه چیز در نهایت نیکوست

(و) قانون طبیعی [مختص شر طبیعی]

(ز) نظریهٔ عدل الهی مبتنی بر اختیار [مختص شر اخلاقی]

۴. نظریهٔ جامع عدل الهی

(الف) آگوستین

(ب) ایرنائوس به روایت جان هیک

(ج) الاهیات پویشی

دفاعیه

تلاشی **نقضی** برای رد استدلال‌های

خدانا‌باورانهٔ مبتنی بر مسئلهٔ شر

نظریه

تلاشی **ایجابی** برای طرح نظریه‌ای

در باب عدل الهی برای توجیه «شر»

بخش نظریه

آیا نظریه عدل الهی بیرورانیم؟

۱. فرق نظریه و دفاعیه

۲. آیا نظریه عدل الهی بیرورانیم؟

پلنیتگا: نه!

نویسندگان: آری!

۳. نظریه موضعی عدل الهی

الف) شر متضاد خیر

ب) شر تنبیه خطاکاران

ج) بهترین جهان ممکن

د) هماهنگی نهایی: از منظر خدا، همه چیز نیکوست

ه) هماهنگی نهایی: همه چیز در نهایت نیکوست

و) قانون طبیعی [مختص شر طبیعی]

ز) نظریه عدل الهی مبتنی بر اختیار [مختص شر اخلاقی]

۴. نظریه جامع عدل الهی

الف) آگوستین

ب) ایرنائوس به روایت جان هیک

ج) الاهیات پویشی

بخش نظریه

۱. فرق نظریه و دفاعیه

۲. آیا نظریه عدل الهی بیروانیم؟

پلنیتگا: نه!

نویسندگان: آری!

۳. نظریه موضعی عدل الهی

(الف) شر متضاد خیر

(ب) شر تنبیه خطاکاران

(ج) بهترین جهان ممکن

(د) هماهنگی نهایی: از منظر خدا، همه چیز نیکوست

(ه) هماهنگی نهایی: همه چیز در نهایت نیکوست

(و) قانون طبیعی [مختص شر طبیعی]

(ز) نظریه عدل الهی مبتنی بر اختیار [مختص شر اخلاقی]

۴. نظریه جامع عدل الهی

(الف) آگوستین

(ب) ایرنائوس به روایت جان هیک

(ج) الاهیات پویشی

آیا نظریه عدل الهی بیروانیم؟

— پلنیتگا: نه!

۱. ارائه چنین نظریه‌ای به‌طور پیشینی ناممکن است.

عقل و درک انسان محدود است و ما نه به‌طور موردی بلکه به‌طور عام هم نمی‌توانیم معقولیتِ پس شرور را بفهمیم.

۲. چنین نظریه‌ای اساساً غیر ضروری است.

این نظریه می‌خواهد در دستگاه معرفت‌شناختی سنتی بازی کند و باورها را مبرهن کند. اما باید سراغ معرفت‌شناسی اصلاح‌شده رفت.

بخش نظریه

۱. فرق نظریه و دفاعیه

۲. آیا نظریه عدل الهی بی‌پروانیم؟

پلنیتگا: نه!

نویسندگان: آری!

۳. نظریه موضعی عدل الهی

(الف) شر متضاد خیر

(ب) شر تنبیه خطاکاران

(ج) بهترین جهان ممکن

(د) هماهنگی نهایی: از منظر خدا، همه چیز نیکوست

(ه) هماهنگی نهایی: همه چیز در نهایت نیکوست

(و) قانون طبیعی [مختص شر طبیعی]

(ز) نظریه عدل الهی مبتنی بر اختیار [مختص شر اخلاقی]

۴. نظریه جامع عدل الهی

(الف) آگوستین

(ب) ایرنائوس به روایت جان هیک

(ج) الاهیات پویشی

آیا نظریه عدل الهی بی‌پروانیم؟

— نویسندگان: آری!

۱. ارائه چنین نظریه‌ای ممکن است.

در متون دینی نهی‌ای نیامده و چه‌بسا مؤیداتی داریم که خدا می‌خواهد انسان درکی اجمالی از غایات و اهداف الهی داشته باشد.

۲. چنین نظریه‌ای گاهی ضروری است.

هنگام اختلاف نظر با خدانا باور در باب مسئله شر یا هنگامی که خدانا باور به دنبال تعمیق باورهای دینی خود است.

بخش نظریه

۱. فرق نظریه و دفاعیه

۲. آیا نظریه عدل الهی بی‌پروا داریم؟

پلنیتگا: نه!

نویسندگان: آری!

۳. نظریه موضعی عدل الهی

(الف) شر متضاد خیر

(ب) شر تنبیه خطاکاران

(ج) بهترین جهان ممکن

(د) هماهنگی نهایی: از منظر خدا، همه چیز نیکوست

(ه) هماهنگی نهایی: همه چیز در نهایت نیکوست

(و) قانون طبیعی [مختص شر طبیعی]

(ز) نظریه عدل الهی مبتنی بر اختیار [مختص شر اخلاقی]

۴. نظریه جامع عدل الهی

(الف) آگوستین

(ب) ایرنائوس به روایت جان هیک

(ج) الاهیات پویشی

(الف) شر متضاد خیر

(ب) شر تنبیه خطاکاران

(ج) بهترین جهان ممکن

(د) هماهنگی نهایی: از منظر خدا، همه چیز نیکوست

(ه) هماهنگی نهایی: همه چیز در نهایت نیکوست

(و) قانون طبیعی [مختص شر طبیعی]

(ز) نظریه عدل الهی مبتنی بر اختیار [مختص شر اخلاقی]

بخش نظریه

۱. فرق نظریه و دفاعیه

۲. آیا نظریهٔ عدل الهی بی‌پروانیم؟

پلنیتگا: نه!

نویسندگان: آری!

ایده: شر **متضاد** خیر است و تُعرف الاشياء باضدادها.

نقد: با **میزان کم‌تری** از شر هم به شناخت خیر نائل می‌آمدیم.

۳. نظریهٔ موضعی عدل الهی

(الف) شر متضاد خیر

(ب) شر تنبیه خطاکاران

(ج) بهترین جهان ممکن

(د) هماهنگی نهایی: از منظر خدا، همه چیز نیکوست

(ه) هماهنگی نهایی: همه چیز در نهایت نیکوست

(و) قانون طبیعی [مختص شر طبیعی]

(ز) نظریه‌ی عدل الهی مبتنی بر اختیار [مختص شر اخلاقی]

۴. نظریهٔ جامع عدل الهی

(الف) آگوستین

(ب) ایرنائوس به روایت جان هیک

(ج) الاهیات پویشی

بخش نظریه

۱. فرق نظریه و دفاعیه

۲. آیا نظریهٔ عدل الهی بی‌پروانیم؟

پلنیتگا: نه!

نویسندگان: آری!

ایده: شر **تنبیه** خطاکاران است.

نقد: به نظر می‌آید که **شرور گزافه** را نتوان توجیه کرد.

۳. نظریهٔ موضعی عدل الهی

(الف) شر متضاد خیر

(ب) شر **تنبیه خطاکاران**

(ج) بهترین جهان ممکن

(د) هماهنگی نهایی: از منظر خدا، همه چیز نیکوست

(ه) هماهنگی نهایی: همه چیز در نهایت نیکوست

(و) قانون طبیعی [مختص شر طبیعی]

(ز) نظریهٔ عدل الهی مبتنی بر اختیار [مختص شر اخلاقی]

۴. نظریهٔ جامع عدل الهی

(الف) آگوستین

(ب) ایرنائوس به روایت جان هیک

(ج) الاهیات پویشی

بخش نظریه

۱. فرق نظریه و دفاعیه

۲. آیا نظریهٔ عدل الهی بی‌پروانیم؟

پلنیتگا: نه!

نویسندگان: آری!

۳. نظریهٔ موضعی عدل الهی

(الف) شر متضاد خیر

(ب) شر تنبیه خطاکاران

(ج) بهترین جهان ممکن

(د) هماهنگی نهایی: از منظر خدا، همه چیز نیکوست

(ه) هماهنگی نهایی: همه چیز در نهایت نیکوست

(و) قانون طبیعی [مختص شر طبیعی]

(ز) نظریهٔ عدل الهی مبتنی بر اختیار [مختص شر اخلاقی]

۴. نظریهٔ جامع عدل الهی

(الف) آگوستین

(ب) ایرنائوس به روایت جان هیک

(ج) الاهیات پویشی

ایده [جناب لایب‌نتیس]: جهان فعلی با همهٔ شرور و ناخوشی‌ها، مجموعاً
بهترین جهان ممکن است.

نقد:

(۱) آیا «بهترین ...» مثل «بزرگ‌ترین عدد صحیح» ناسازگار نیست؟

(۲) پس جهان قابلیت بهبود و تکامل اخلاقی ندارد؛ ناسازگار با شهود اخلاقی‌مان.

(۳) اصلاً اگر بهتر از این نمی‌شد، چرا به این رنج‌ها رضایت داد و خلق کرد؟

بخش نظریه

۱. فرق نظریه و دفاعیه

۲. آیا نظریه عدل الهی پرورانیم؟

پلنیتگا: نه!

نویسندگان: آری!

۳. نظریه موضعی عدل الهی

(الف) شر متضاد خیر

(ب) شر تنبیه خطاکاران

(ج) بهترین جهان ممکن

(د) هماهنگی نهایی: از منظر خدا، همه چیز نیکوست

(ه) هماهنگی نهایی: همه چیز در نهایت نیکوست

(و) قانون طبیعی [مختص شر طبیعی]

(ز) نظریه عدل الهی مبتنی بر اختیار [مختص شر اخلاقی]

۴. نظریه جامع عدل الهی

(الف) آگوستین

(ب) ایرنائوس به روایت جان هیک

(ج) الاهیات پویشی

ایده: از منظر خدا هر آنچه موجود است نیکوست.

نقد: چنین چیزی ظاهراً دو اشکال دارد:

(۱) اساساً توانایی شناختی و اخلاقی انسان بی اعتبار می شود.

(۲) ملاک و معیار (یعنی منظر الهی) دسترس ناپذیر باقی می ماند.

نکته: شاید خدا باور بتواند بگوید داوری اخلاقی خدا و انسان یکسان است

اما خدا داده های بیشتری در اختیار دارد.

بخش نظریه

۱. فرق نظریه و دفاعیه

۲. آیا نظریهٔ عدل الهی بی‌پروانیم؟

پلنیتگا: نه!

نویسندگان: آری!

ایده: **اکنون** شروری هست اما **در نهایت** به خیرهایی بهتر منتهی می‌شوند.

نقد: آیا خیر آینده می‌تواند شر کنونی را توجیه کند؟

۳. نظریهٔ موضعی عدل الهی

الف) شر متضاد خیر

ب) شر تنبیه خطاکاران

ج) بهترین جهان ممکن

د) هماهنگی نهایی: از منظر خدا، همه چیز نیکوست

ه) هماهنگی نهایی: همه چیز در نهایت نیکوست

و) قانون طبیعی [مختص شر طبیعی]

ز) نظریهٔ عدل الهی مبتنی بر اختیار [مختص شر اخلاقی]

نکته: اگر **دوساحتی** ببینیم و **امر واپسین** را حقیقی بدانیم، توجیه‌کننده است.

۴. نظریهٔ جامع عدل الهی

الف) آگوستین

ب) ایرنائوس به روایت جان هیک

ج) الاهیات پویشی

بخش نظریه

۱. فرق نظریه و دفاعیه

۲. آیا نظریهٔ عدل الهی بی‌پروورانیم؟

پلنیتگا: نه!

نویسندگان: آری!

ایده: جهان **قانون طبیعی** دارد و هر قانونی طبعاً بروزاتی از جنس شر.

نقد: خدا می‌توانست **مداخله** کند تا چنین بروزاتی نداشته باشد.

نقد نقد: در آن صورت دیگر **نظام** قانون طبیعی نبود.

۳. نظریهٔ موضعی عدل الهی

الف) شر متضاد خیر

ب) شر تنبیه خطاکاران

ج) بهترین جهان ممکن

د) هماهنگی نهایی: از منظر خدا، همه چیز نیکوست

ه) هماهنگی نهایی: همه چیز در نهایت نیکوست

و) **قانون طبیعی [مختص شر طبیعی]**

ز) نظریهٔ عدل الهی مبتنی بر اختیار [مختص شر اخلاقی]

۴. نظریهٔ جامع عدل الهی

الف) آگوستین

ب) ایرنائوس به روایت جان هیک

ج) الاهیات پویشی

بخش نظریه

۱. فرق نظریه و دفاعیه

۲. آیا نظریهٔ عدل الهی بی‌پروورانیم؟

پلنیتگا: نه!

نویسندگان: آری!

۳. نظریهٔ موضعی عدل الهی

(الف) شر متضاد خیر

(ب) شر تنبیه خطاکاران

(ج) بهترین جهان ممکن

(د) هماهنگی نهایی: از منظر خدا، همه چیز نیکوست

(ه) هماهنگی نهایی: همه چیز در نهایت نیکوست

(و) قانون طبیعی [مختص شر طبیعی]

(ز) نظریهٔ عدل الهی مبتنی بر اختیار [مختص شر اخلاقی]

۴. نظریهٔ جامع عدل الهی

(الف) آگوستین

(ب) ایرنائوس به روایت جان هیک

(ج) الاهیات پویشی

ایده: خدا موجوداتی مختار آفریده که ممکن است انتخاب شر داشته باشند.

نقد:

(۱) پیش‌فرض گرفته‌اید اختیار و موجبیت ناسازگارند.

(۲) حتی اگر ناسازگار باشند، خدا می‌توانست موجوداتی با تمایل بیشتر به خیر بیافریند.

نکته: حد این تمایل به خیر کجاست؟ تا وقتی همواره خیر را برنگزینند،

جای پرسش است که چرا تمایل بیشتری ندارند اما اگر همواره خیر را

انتخاب کنند، دیگر نوعی موجبیت حاکم شده است.

بخش نظریه

۱. فرق نظریه و دفاعیه

۲. آیا نظریه عدل الهی بی‌پروانیم؟

پلنیتگا: نه!

نویسندگان: آری!

نظریه جامع

آمیزه‌ای از رویکردهای کلان به انسان و منشأ انسان و طبیعت و ...

۳. نظریه موضعی عدل الهی

(الف) شر متضاد خیر

(ب) شر تنبیه خطاکاران

(ج) بهترین جهان ممکن

(د) هماهنگی نهایی: از منظر خدا، همه چیز نیکوست

(ه) هماهنگی نهایی: همه چیز در نهایت نیکوست

(و) قانون طبیعی [مختص شر طبیعی]

(ز) نظریه عدل الهی مبتنی بر اختیار [مختص شر اخلاقی]

۴. نظریه جامع عدل الهی

(الف) آگوستین

(ب) ایرنائوس به روایت جان هیک

(ج) الاهیات پویشی

بخش نظریه

۱. فرق نظریه و دفاعیه

۲. آیا نظریهٔ عدل الهی بی‌پروانیم؟

پلنیتگا: نه!

نویسندگان: آری!

نگاه آگوستینی:

۱. شر **عدم‌الخیر** است.

۲. جهان در **آغاز** خیر بود و با سوءانتخاب به شر گرایید.

۳. **فیض** خدا لازم است تا انسان رستگار شود.

۴. فلسفهٔ تاریخ آگوستینی: **روبه‌تاریکی** مگر لطفی از خدا آید.

۳. نظریهٔ موضعی عدل الهی

(الف) شر متضاد خیر

(ب) شر تنبیه خطاکاران

(ج) بهترین جهان ممکن

(د) هماهنگی نهایی: از منظر خدا، همه چیز نیکوست

(ه) هماهنگی نهایی: همه چیز در نهایت نیکوست

(و) قانون طبیعی [مختص شر طبیعی]

(ز) نظریهٔ عدل الهی مبتنی بر اختیار [مختص شر اخلاقی]

۴. نظریهٔ جامع عدل الهی

(الف) **آگوستین**

(ب) ایرنائوس به روایت جان هیک

(ج) الاهیات پویشی

بخش نظریه

۱. فرق نظریه و دفاعیه

۲. آیا نظریهٔ عدل الهی بی‌پروورانیم؟

پلنیتگا: نه!

نویسندگان: آری!

۳. نظریهٔ موضعی عدل الهی

(الف) شر متضاد خیر

(ب) شر تنبیه خطاکاران

(ج) بهترین جهان ممکن

(د) هماهنگی نهایی: از منظر خدا، همه چیز نیکوست

(ه) هماهنگی نهایی: همه چیز در نهایت نیکوست

(و) قانون طبیعی [مختص شر طبیعی]

(ز) نظریهٔ عدل الهی مبتنی بر اختیار [مختص شر اخلاقی]

۴. نظریهٔ جامع عدل الهی

(الف) آگوستین

(ب) ایرنائوس به روایت جان هیک

(ج) الاهیات پویشی

ایرنائوس به روایت جان هیک

۱. جهان جایی برای پرورش روح و به‌بلوغ‌رساندن انسان است.

۲. گاهی شر لازم است تا بنماید که خدا نیست.

نقد

۱. برای مکتوم‌کردنِ خدا لازم نیست شر باشد.

۲. فاقد پشتوانهٔ تجربی؛ آن‌قدر شکست در این برنامه هست که ما

را به تردید می‌اندازد که اصلاً برنامه‌ای در کارست؟

بخش نظریه

۱. فرق نظریه و دفاعیه

۲. آیا نظریهٔ عدل الهی بی‌پرواانیم؟

پلنیتگا: نه!

نویسندگان: آری!

۳. نظریهٔ موضعی عدل الهی

(الف) شر متضاد خیر

(ب) شر تنبیه خطاکاران

(ج) بهترین جهان ممکن

(د) هماهنگی نهایی: از منظر خدا، همه چیز نیکوست

(ه) هماهنگی نهایی: همه چیز در نهایت نیکوست

(و) قانون طبیعی [مختص شر طبیعی]

(ز) نظریهٔ عدل الهی مبتنی بر اختیار [مختص شر اخلاقی]

۴. نظریهٔ جامع عدل الهی

(الف) آگوستین

(ب) ایرنائوس به روایت جان هیک

(ج) **الاهیات پویشی**

الاهیات پویشی

۱. خدا خودش **در تطور** است.

۲. قدرتِ الهی به آن معنای سنتی نیست.

۳. خدا قدرتِ مُقنعه دارد نه قاهره.

نکته: دست‌بردن در مفهوم خدا.

بخش دفاعیه

۱. چیستی شر

- الف) شر پناهگاه الحاد
- ب) مصادیق شر
- ج) شر اخلاقی و شر طبیعی

۲. مسئله‌ی منطقی شر

- الف) بیان مسئله
- ب) مواجهه با چنین استدلالی
- ج) پاسخ پلنتینگا
- د) مسئله‌ی سازگاری و ناسازگاری

۳. مسئله‌ی قرینه‌ای شر

- الف) بیان مسئله
- ب) مواجهه با چنین استدلالی
- ج) راه‌حل‌های دین‌داران
- ۱. نفی مقدمه‌ی دوم
- ۲. نفی مقدمه‌ی اول

کلیات فصل ششم (بخش اول)

بخش نظریه

۱. فرق نظریه و دفاعیه

۲. آیا نظریه‌ی عدل الهی بی‌پروا داریم؟

پلنتینگا: نه!
نویسندگان: آری!

۳. نظریه‌ی موضعی عدل الهی

- الف) شر متضاد خیر
- ب) شر تنبیه خطاکاران
- ج) بهترین جهان ممکن
- د) هماهنگی نهایی: از منظر خدا، همه چیز نیکوست
- ه) هماهنگی نهایی: همه چیز در نهایت نیکوست
- و) قانون طبیعی [مختص شر طبیعی]
- ز) نظریه‌ی عدل الهی مبتنی بر اختیار [مختص شر اخلاقی]

۴. نظریه‌ی جامع عدل الهی

- الف) آگوستین
- ب) ایرنائوس به روایت جان هیک
- ج) الاهیات پویشی

کلیات فصل ششم (بخش دوم)

در آمدی بر فلسفه دین

جلسه نهم/پایان